

SZÁZ ÉVE SZÜLETETT GÁRDONYI ZOLTÁN

2006-ban a zenei világ két jelentős születési évfordulóra emlékezik meg. W. A. Mozart 250, Bartók Béla 125 éve született. Azonban e két jelentős komponista mellett meg kell emlékeznünk Gárdonyi Zoltán, zeneiskolánk névadójának 100. születési évfordulójára is.

Gárdonyi Zoltán 1906. április 25-én született Budapesten. Édesapja Dr. Gárdonyi Albert történész professzor, Budapest főlevéltárosa volt. Édesanyja, Weigl Elvira a budapesti Zeneakadémián az egykori Liszt-tanítvány, Thomán István osztályában 1904-ben Bartók Béla évfolyamtársaként szerzett zongoratanári oklevelet.

Zeneszerzés-tanulmányait Gárdonyi Zoltán 1923-tól 1927-ig Budapesten, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Kodály Zoltánnál, majd 1927-től 1930-ig Berlinben Paul Hindemith-nél végezte. A berlini egyetemen ezzel egyidejűleg folytatott tanulmányait 1931-ben megszerzett zenetudományi doktorátusával zárta le.

A későbbiekben kerek három évtizeden keresztül a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola professzoraként fejtette ki szerteágazó tevékenységét. Ő volt a budapesti Zeneakadémia 1949-ben feloszlott protestáns egyházzenei tanszakának utolsó vezetője, és az ő nevéhez fűződik az erre következő nehéz időkben a magyar református egyházzene újraszervezése is.

Vezető szerepet játszott a nyári kántorképző tanfolyamok megszervezésében, amely révén számos kántor állhatott szolgálatba a református gyülekezetekben. Tanítványai sorából került ki a mai magyar zenetudomány, zenepedagógia és egyházzene számos közismert személyisége. Nemzetközileg is nagyra becsült zenetudományi és zeneelméleti munkásságának mindenekelőtt a Bach- és a Liszt-kutatás köszönhet alapvető új eredményeket.

Zeneszerzői életműve felöleli a szimfonikus- és kamarazene, zongora- és orgonakompozíciók, a vokális művek és a pedagógiai célzatú darabok legkülönbözőbb műfajait. Orgonaművei és bibliai szöveg-megzenésítései a 20. századi protestáns zene repertoárjában egyedülálló értéket képviselnek.

1972-től kezdve Gárdonyi Zoltán családjával együtt Németországban élt; 1986. június 27-én hunyt el Herfordban. Az azóta eltelt két évtizedben közel száz kompozíciója jelent meg nyomtatásban Németországban, Magyarországon és az Amerikai Egyesült Államokban, ami arról tanúskodik, hogy életműve a mostoha történelmi körülmények és a személyét sokáig övező méltatlan meg nem értés ellenére is maradandó visszhangra talált.

„Eljöttem hozzátok ifjú létemre
Hogy harmatot öntsek a szép növendékre.
Mert ha meg nem öntöm ezen esztendőbe,
Nem virágzik szépet nekünk jövőndőre.
Virágozzék ékes kékes liliomot,
S nyerjen az egekre fényes koszorúkat!”

HÚSVÉT ELŐTT

A húsvét mozgó ünnep, időpontját 325-ben a niceai zsinat a tavaszi napéjegyenlőséget (március 21.) követő holdtölte első vasárnapjában állapította meg.

A hamvazószerdától húsvétvasárnapig tartó időszak a keresztény egyházban a húsvéti előkészület ideje. A negyvennapos böjt a 7. századtól vált szokássá, 1091-ban II. Orbán pápa iktatta törvénybe.

A nagyböjt időszakában főleg a katolikusok tartózkodtak a zsír, a hús fogyasztásától. A reformátusok étrendjében a böjt hatása úgy mutatkozik meg, hogy ebben az időszakban több főtt tésztát, tejes ételt esznek. Legszigorúbb böjtös nap a nagypéntek: a katolikusok ezen a napon általában teljes böjtöt tartottak, azaz egész nap semmit nem ettek. A református falvakat is érintette a nagypénteki böjt: ezen a napon ők se ettek zsíros ételt, hanem ciberét, mákos, túros tésztát főztek.

Húsvétvasárnap reggelén ért véget a böjt, ilyenkor mindenütt a megszokottnál dúsabb ebédet főztek. Az ünnepi étkezésből elmaradhatatlan volt a húsleves, sok helyen főztek töltött káposztát, készítettek kocsonyát, báránysültet. A húsvéti ételek közül mindenütt elmaradhatatlan a sonka, a főtt tojás mellett a kalács, amit diós és mákos töltelékkel készítettek.

Húsvéthétfő A húsvéti locsolás szokása valószínűleg utal arra a legendára, amely szerint a Jézus feltámadását hirdető jeruzsálemi asszonyokat locsolással akarták volna a zsidók elhallgattatni, illetve arra is, hogy a Jézus sírját őrző katonák vízzel öntötték le a feltámadás hírért vívó asszonyokat.

A gyerekek versmondás közben végzett, illatos vízzel történő locsolása újabb keletű, adománykérő szokássá vált. A húsvéti locsolást sok szomszédos országban nem ismerik, illetőleg egyes szomszédos népeknél a lányok megvesszőzése foglalja el az öntözés helyét.

A húsvét ünnepi hangulatához hozzátartozott a tojás. Szimbolikus jelkép, az élet keletkezésének, a születésnek, a termékenységnek és az újjászületésnek a jelképe. Óvó-védő és bajelhárító varázsos erejét növelték a tojásra festett rajzolatok, melynek jelentése már feledésbe merült, de ismert a kéz-, a csillag- és a keresztforma rontáselehárító jelentése. A hímes tojás a régi időkben talizmán és jókívánság volt. A tojás húsvét táján való jelentőségének, fogyasztásának, illetőleg ajándékozásának valamikor mágikus célzata lehetett: a termékenység, a növekedés analógiás előmozdítása. A piros színnek bajelhárító hivatása volt, a későbbi szemlélet Krisztus vérére látta benne. A piros tojás ajándékozása valamikor a keresztszülők kötelessége volt, hogy kereszty gyermekeiket a megváltás örömeire emlékeztessék vele.